

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Concilia Provincialia Mediolanensis Sex

Borromeo, Carlo

Venetiis, 1602

De Ecclesia exteriori, & interiori Monialium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62072](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62072)

vineæ, & eiusmodi loci, quæ monasterijs, domibusuè Regularium ita continenter sunt adiuncta, ut ab illis domibus, uel monasterijs ab eos hortos, locouè aditus sit, nulla uia, locouè publico interiecto. Sin autem de claustrorum finibus, circumscriptionem uè dubitatio, aut difficultas aliquando existat, per loci ordinarium, adhibitis Regularium superioribus, illa explicetur; certa que demum ipsis limitibus claustralibus definitio, circumscriptione statuatur; ut nè ob uarias eorum superiorum Regularium interpretationes occasio præbeatur, quam obrem censurarum uinculis fidelium animæ irretiantur.

7 Constitutio illa, qua à Pio V. Summo Pontifice interdictum est, omnes cuiusuis ordinis mulieres etiam generis splendore, aut dignitate illustres, Monasteria ingredi, quotannis semel, atque adeò sepius certis festis diebus, arbitrio Episcopi promulgetur.

3. De Mon.
& Reg.
De Constit.
13.

Quæ alia hoc Tit. fortasse desiderantur, uide Tit. de Confessarijs, & Concionatoribus, & prædicatione uerbi Dei, & copiosius in Indice.

De Monialibus.

De Ecclesia exteriori, & interiori Monialium,
tam ex decretis Prouincialibus quam
instruēt. Eccl. fabr.

SUMMARIUM.

- 1 Ecclesia monialium exterior qualis.
- 2 Amplitudo illius quanta; tectumque cuiusmodi.
- 3 Transuerso pariete ab interiori diuidenda.
- 4 Altare maius, præscriptæ formæ, ubi inmitendum.
Quo integumento operiendum. 10.
In ipso sanctissimum sacramentum asseruandum. 11.
- 5 Gradibus quot, quibusque præcingendum.
Quotque alij paulò distantius accommodandi. 23.
- 6 Fenestra ipso in Altari, & ubi construenda.
Qua tamen cautione constituenda. 27.
- 7 Fenestræ huius, quæ forma, tam ex instructionibus fabricæ, quam decretis Prouincialibus.
- 8 Ea lineo panno contecta, ualuīs, claueque munienda, & à qua moniali clauis ipsa asseruanda. 7. in fi.

A a a 2 Eadem

Eadem à latere edificata, obstruenda.

- 12 Fenestella ad usum exponendi sacras vestes, vbi, & qualiter extruenda, & munienda. 14.
- 13 Qualisque rota inferenda.
- 15 Fenestella ad usum ministrandæ sacre Communionis vbi, & qualiter edificanda ex Inst. fab. & decretis Prouinc. 17. in fi.
- 16 Ea quibus valuis munienda: & à quo clavis asseruanda. 17. in fi.
- 17 Scabellum, sub ipsa fenestella collocandum, quale, tam in exteriori, quàm interiori Ecclesia.
- 18 Fenestella Reliquiarum sacrarum vbi, & qua ratione consicienda, & ornanda, ex Inst. fab. & decretis Prouincialib. 19. in fi.
- 19 Quotque clauibus munienda; & à quibus ille asseruanda.
- 20 Fenestella sacri olei, olei infirmorum, vbi, & quo modo edificanda.
- Fenestella Confessionum, qua forma extruenda. De Monasterio Monialium, nu. 31.
- 21 Ostia } alia omnes, præter supra scripta in Ecclesiam, Sacri-
22 Fenestraq; } stiamuè spectantes in edificanda.
- 24 Sacristia, vbi, & qua forma edificanda: queque in illius extructione cauenda.
- Oratorium
Altare }
25 Lauacrum } in ea existant.
Armarium }
- 26 Capelle duæ, vbi, & quando, in hac Ecclesia permittenda.
Hac in Ecclesia nullus celebret absque licentia. De Missis sine cantu. 36. & 37.
Noctu ad orandum nullus intromittatur, cum oratio quadraginta horarum exponitur. De oratione 40. hor. nu. 21.
- 28 Festus dies Ecclesie monialium, non magnifico apparatu celebrandis.
Cantusque figuratus, ad musica instrumenta, non adhibendus. Ibid.
- 29 Ecclesia Monialium interior qualis. & Tit. de Monast. Mon. nu. 36.
- 30 Vbi illa non edificanda.
- 31 Campanile, qua Ecclesie parte, quaque ratione ex edificandum.
- 32 Organum non permittendum, nisi locus ante probatus fuerit.
- 33 Musica instrumenta, que monialibus sonare prohibentur.
Sonandi artem discendi causa accessus ad monialium monasteria omnibus prohibetur remissiuè. De Clausura monialium, nu. 35.

Emonstrata forma aliarum Ecclesiarum, sequitur instructio Ecclesie monialium.

Inst. fab. Eccl. lib. I. c. 3 r.

Hæc igitur exstrui potest, que una tantum navi constet; in orientemque versus, si pro monasterij situ fieri potest, spectet.

Ampla sit pro situs rone: tecto fornicato, aut laqueato, ceterisq; reb. instructa ad præscriptum.

3 Capella maior nulla in ea insit: sed paries in transuerso fiat, quo interior Ecclesia ab exteriori, ubi Sacerdos sacrum facit, diuidatur.

Ibid. De Altari maiori.

4 Parieti illi in transuersum ducto, Altare innitatur, in eius medio exadificatum: quod latitudine, longitudine, & altitudine sit, Altari maiori supra præscripta.

5 Gradus in ascensu Altaris tres sint, una cum eo, quem scabellum constituit: singuli autem gradus forma, & modo, supra præfinito. Scabellum verò, seu bradella eiusmodi item, supra in Altaris maioris exstructione constituta.

6 E conspectu Altaris in transuerso eo pariete fenestra fiat: unde moniales Missæ sacrum spectent, & audiant.

Ibid. De fenestra in Altari mai. constir.

7 Que fenestra ita, sicut Altare, late patens sit, altè ducta cubitis circiter duobus: cuius ima pars à superficie Altaris, pariete altè exstructa sit cubito uno, & vncijs saltem decem.

Munita sit opere clathrato ferreo, eoque duplici, ac simili, & inter se vncijs circiter duodecim distanti.

Vniuscuiusque autem clathrati operis cancelli, ita tamen compacti sunt, vt vnus ab altero interuallum sit non amplius vncijs tribus: atque ita benè septi, vt vnus ab altero diuelli, disungiue nullo modo facile queat. Intrinsicus autem valuas habeat, pessulo, & claue munitas: que aut à lateribus aperiantur, aut trochlea, funiculoque tractili sursum ducantur.

Fenestra, qua sanctissima Eucharistiæ eleuatio prospicitur, altius nè pateat cubitis duobus, & vncijs duodecim, late verò, vt Altaris latitudo est.

4. De Moni.

In qua fenestra, clathra ferrea duo, palmi spacio inter se distantia firmiter configantur. Virgæ autem ferreæ, quibus clathra compacta sunt, singulæ inter se distent non amplius vncijs tribus.

Sint autem inter se insertæ, ita, vt loco suo dimoueri non queant.

Claudantur autem fenestræ ab interiori parte firmis valuis, sera, & clauis, quæ apud præfectam asserueur.

Ea fenestra perpetuò lineo panno contacta sit, qui tantummodo cū sustollitur sacrosancta Eucharistia, amoueat. Fenestræ autem ratio sit eiusmodi, vt Sacerdos ex Altari moniales intueri nequeat.

f. De clausu. racte.

4. De Monialibus.

Inst. fab. lib. j. cap. 3.

1. De diu. off. pcar. & lect. Monial. Sess. 25 c. 10. de reg. & M. 4. Ibidem. Sess. 25 c. 10. de reg.

Inst. fab. Ibid. De fenest. ad vsum exp. velt. la.

Vide infr. de Rotis ex 4. Ibid. de fenestell. ad vsum ministr. sacrae comm.

9. Vbi autem illa è latere Altaris, Ecclesiae, aut alio loco, etiam superiori, est, vnde moniales eos, qui in Ecclesia exteriori sunt, spectare possunt, efficiat Episcopus quàm primùm, vt super Altari, vnde Missae sacrificium moniales intuentur, ad instructionum prescriptum extruatur, laterali illa, aliaue, quaecumque sit penitus obstructa.

10. *Altare concamerato opere contegi poterit, pariete crassiori frons, aut columellis binis, pilisue paulum ab ipso pariete distantibus, erectis: quibus opus fornicatum, cameratumue nitatur.*

Quae columella ab Altaris vtroque cornu distent cubitis duobus.

Si fornix non fit, integumento ligneo, vel ex panno serico, telam confecto, eoque aptè ornato, quod capocelum vocant, operiatur.

11. Quoniam verò à Tridentina sancta Synodo prohibetur, nè in Choro, vel Monasterij septis, sed in Ecclesia publica sanctissimū Christi Corpus conseruetur; efficiant Superiores, ut eiusmodi decreto ubique obtemperetur.

Sanctissimum sacramentum nè alibi, quàm in Altari maiori asseruetur, cui lampas in Ecclesia interiori semper preluceat, & in exteriori; cùm illius fores patebunt.

12. *In pariete transverso inter vnā, & alteram Ecclesiam interiecto, à parte quae monialium Sacristiae commodior sit, fenestra fiat, rota aptè constituta, vnde sacrae vestes ad Missae sacri vsum exponantur.*

13. *Quae rota, fenestranè à solo pavimenti altè extructa sit tribus circiter cubitis. Haec ipsa rota eiusmodi sit, vt tota penè sita in b. v. n. in crassitudine parietis, qui aliquo ministrationis opere crassior propterea fiat.*

14. *Munietur valuis ab vno, & altero latere, quae bine sint, vna ab interiori monialium parte, altera extrinsecus: & ambe aptè claudantur clauibus: quarū interior à presecta, exterior à Capellano teneatur.*

In huius fenestrae, & rotae structura, seruentur caetera, infra communiter prescripta rotis conficiendis.

15. *Ab altera parte Altaris, in eodem transverso pariete, fenestellula alia, sculptorio, inauratoque opere piè ornata, extruatur, vnde monialibus sacra Communio ministratur.*

Cuius fenestellulae planum aequale sit, & à pavimento Ecclesiae altè edificatum cubitis duobus, vncijs sexdecim. Haec fenestellula latè pateat extrinsecus cubitum, vnum; & vncias duodecim, altè extructa cubitum itidem vnum, & vncias xvij. ita vt in primo aspectu latioris, intrinsecus autem angustioris formae speciem praeseferat.

Tota autem in ipsa parietis, crassitudine inerit, quae cubitalis sit; ita tamen, vt intrinsecus à parte monialium extremi parietis crassitudo, nè latior sit vncijs duabus, aut tribus. Intus verò in eo extremo pariete spatium insit, cubito vno; in quo spacio fenestellulae, altitudine vnciarum

ciarum octo, latitudine sex, fiat; unde monialibus sacra Eucharistia prebeatur.

16 In fenestellula à parte interiori valuula ferrea, aut aenea sint, politè confecta, quæ pessulo, & claue obserentur, à parte exteriori valuula paulò maiores, quibus tota fenestellula sapiatur, adiunctis, sera, claue, & pessulo.

17 Sub ipsa fenestellula in pavimento Ecclesie paruum scabellum collocetur, altitudine unciarum octo, quod tapeto sterni possit: ubi stans Sacerdos sacram Communionem monialibus ministret. Hoc autem scabellum modo altius, modo humilius exstrui poterit pro statura Sacerdotis ministrantis.

A parte verò interiori, ubi moniales sunt, scabellum alterum non minus duobus cubitis, ab omni parte patens, ad quod aliquod gradibus ascendatur, exstrui poterit; ità, ut ibi genibus flexis illæ facillè fenestellulam, unde sacram Communionem sumunt ore attingant. In ipsius autem fenestellule pariete nihil impedimenti subitus ex assibus exstruetur, quo propius monialis, sacramentum sumens, ipsi fenestellulæ hæreat.

Fenestella, ad Ecclesiam versus spectans, per quam moniales sacram Eucharistiam sumunt, ità altè, aptèque struatur, ut Sacerdos illam ministrando commodè stet, non genua flectat. Cui fenestellæ extrinsecus valuula lignea præter illas, quæ modo sunt, apponantur, quæ parietem æquent; earum clavis apud Confessarium perpetuò sit.

4. Ibidem.

18 Fenestra præterea alia fiat, quæ à parte superiori fenestellulæ, unde sacra Eucharistia sumitur, in Ecclesia exteriori sit: ubi sacra Reliquia, si quæ sunt, rectè, atque ordine recondantur.

Inst. fab. Ibid. de fenestra sacra reliq.

Quæ fenestra ab interiori parte altitudinis sit unciarum sexdecim, latitudinis duodecim: munita verò clathris ferreis, adiuncto opere vitreo pellucido, pannoque serico obducto, & valuis præterea clausis; ità ut sacras Reliquias inspicere, nec verò tangere ullo modo queant.

19 A parte verò exteriori, quæ in Ecclesiam spectat, eiusmodi sit; ubi loculi, vasculaque Reliquiarum aptè collocentur: valuasque habeat benè firmas, seris, & pessulis tribus munitas: quæ tribus etiam clauibus, & unaquæque fabrili opere diuerso distincta, claudantur.

Reliquiæ sacrae in fenestella recondantur, quæ ad instructionum nostrarum præscriptum, in pariete Ecclesie interioris edificata, ab ea tantum parte, quæ ad exteriorem Ecclesiam spectat, aperiri possit. Claudatur autem hæc fenestella tribus clauibus, diuerso opere confectis; quarum una apud Episcopum, altera apud Confessarium, tertia apud monasterij præfectam sit.

4. Ibidem.

20 In superiori præterea parte fenestræ, ubi rota collocata est, fenestellula pro præscriptæ formulæ ratione exstruatur: in qua sacrum oleum

Inst. fab. Ibid. de fenestra sacra olei infir.

infirmorum asseruetur. Hæc verò fenestellula à parte tantum exterioris Ecclesie patefieri queat, adhibitis firmis valvulis, sera, & clauis. Sin autem nullæ in ea Ecclesia Reliquie extrà Altare asseruandæ sunt; hæc in superiori parte fenestra fiat, vnde sacra Communio ministratur.

1. De clausura, &c. Bulla Greg. XIII. 1572.

21 Oltia, per quæ à septis monasterij in exteriorem Ecclesiam patet aditus, ad mensum muro obstruantur. Si quid in hoc præfecte culpa, vel negligentia commissum fuerit, ea & officio, & velo superioris arbitrio priuetur.

22 Omnes fenestra, & cancelli, & quicumque locus, per quem moniales externam Ecclesiam introspicere possint, inædificentur, præter fenestram, in qua collocata est rota; & fenestellulam ad solum sacrosanctæ Eucharistiæ sumendæ usum constitutam, ac illam fenestram, per quam Corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, à Sacerdote celebrante elatum, aspiciere possint.

4. Ibidem.

Nulla fenestra, præter illas, primo Concilio Protiniciali nominatim præscriptas, è monasterio in Ecclesiam, Sacristiam uè exteriorem spectet, ac nè rima quidem, ne dum foramen vllum in ea extet, vnde aspectus, aut collocutio fieri possit.

Inst. Ibid. De Grad. Altaris,

23 A gradu vltimo scabelli Altaris, distantes sex cubitis, tres alij gradus, aut plures, pro situs ratione, de Architecti consilio fiant: per quos ad gremium Ecclesie descendatur. Quod aliquanto humilius pavemento erit: vbi Altare exædificatum est.

In summo gradu clathra ferrea ad præscriptum suffigantur.

Gradus ij singuli nè altiores sint vncijs octo, nè latiores viginti quatuor, in transversumque Ecclesie ducti; aut tam longè patentes, quantum spacijs ostium in clathris ferreis capit.

24 In capite Ecclesie paruula Sacristia, cuius ianna intrà clathrorum fines sit, aptè exstruatur; que sacerdotibus, sacras vestes exuētib, vsui sit.

25 Qua in ædificatione illud caueatur, nè quicquam operis, siue fenestra sit, siue rota, aliudnè eiusmodi fiat; vnde in monasterium monialium prospectus, aut auditus sit. Idque propterea, labrum aquarium, quod in Sacristia exteriori ad usum lauationis manuum exstruetur, nullum omninò tubulum, canalem uè habeat, per quem ex interiori monasterij Sacristia aquam excipiat, quæ eò aliundè importetur, aut infundatur. Ne uè quicquam ædificij in superiori parte fiat; quò ipsis monialibus aditus vllò modo esse possit.

Fiat in ea, & Oratorium, & Altare vnum, quod vsui sit, cum Sacerdotes sacris se vestibus induunt, & vasculum præscripta forma ad abluendas manus: idque nè in pariete, inter monasterium, & Sacristiam interiecto; & armarium item, in quo sacra indumenta asseruentur; & aliud præterea nihil.

26 In monialium Ecclesia Capellæ duæ, una à dextro, altera à sinistro latere fiant, forma præscripta, eaq; in gremio Ecclesiæ, si ibi ob aliquam causam plures Missas eodem tempore aliquando celebrari necesse est.

27 Cautio sit, ut fenestra Altaris clatrata ita constituetur, nè inde in viam publicam, præsertim ubi spectacula aguntur, aut multitudinis frequens transitus est, prospici possit.

Cui rei, ut occurratur, atrium parvulum pro foribus Ecclesiæ extruendum est: cuius atrij ianua ab aliquo latere sit, quod ipsis foribus Ecclesiæ recta non respondeat; aut certè, si aliud fieri non possit, ipsius Ecclesiæ aditus è latere sit: idque Architecti iudicio pro situs ratione.

28 Ne magnifici, & sumptuosi apparatus fiant, cum dies festus Ecclesiæ monialium celebratur: sed pij, ac modesti, & qui Religionem, non inanem aliquam speciem præ se ferant.

Quo non admittantur musici, figuratum cantum, aut quoduis musicum instrumentum adhibentes.

Quod de cantu figurato, & musico quouis instrumento, & musicis item die festo Ecclesiæ monialium, in exteriori Ecclesia non adhibendis, Concilio Prouinciali primo sancitum per nos est; id etiam omni alio die, & tempore illis vetitum esse decernimus.

Nec verò quicquam aliud præter Missam in exteriori illarum Ecclesia ab alijs canatur; cum vesperarum, & reliquarum Canonicarum horarum officia ab ipsis monialibus cani possint.

29 Ecclesia interior, una tantum nauis constet, sine vllis Capellis: pavimento vndique equali sit, neque ab vlla parte gradibus paulò altior.

Illud verò pavementum cubito vno, aut vno, & dimidio humilius sit, quam pavementum, ubi Altare extrinsecus collocatum est.

30 Illud, ubi maximè potest, cauendum est, nè monialium Ecclesia interior propè vias publicas extruatur: quæ si pro situs ratione ex ædificetur, aliquando necesse est: nè à pariete, qui ad vias publicas vergit, fenestræ fiant; sed lumen excipiat à parte, quæ monasterium attingit: contraque fiat in Ecclesia exteriori, cuius fenestræ non à monasterio, sed à via publica sint.

31 Turris Campanilis, Ecclesiæ interiori monialium coniuncta esse debet: cuius neque ostium, neque fenestra, ac nè rima quidem vlla in Ecclesiam exteriorem aliqua ex parte spectet. Altè extruatur pro Ecclesiæ ratione; ita tamen, ut humilior, ac depressior existat, quam stru-
cturæ forma, modusque postulet.

Primum eius tabulatum fornice benè firma constet: in qua, vel ab aliquo latere inesse potest ostiolum angustum, per quod, cum necesse erit, ad summam turrim ascensus detur: neque aliunde aditus pateat. At foramina exigua sint, per quæ tractorij campanarum funes tantum ducantur.

Ostiolum

Inst. Ibid. De Capellis.

Ibid. de fenestra Altaris.

1. De Concion. Cōfess. &c. Monial.

4. Ibidem.

Inst. fab. Ibid. de Eccl. interiori.

Ostiolum uerò illud ita compactum sit, ut claudatur pessulis binis, seu binis, clauibus binis, opere fabрили diuerso. Reliqua superiora tabulata ex materia lignea esse poterunt: lumen excipient ex fenestriculis exiguis, jdemque clathratis: summum uerò fenestras, ut moris est, habebit.

1. De Clausura, &c.

32 Organum autem in posterum nè constituatur; nisi locus, in quo aptè locetur, Superioris iudicio ante probetur.

33 Prohibentur etiam moniales ipsè inus, aut per alios foris sonare musicis instrumentis, præter Organa, & Harpicordium, quo ars Organo sonandi discitur.

Quæ ad hunc titulum pertinere possunt, videantur tit. sequenti. & De clausura, &c.

De Monasterio Monialium, & eius partibus, tam ex decretis Prouinc. quàm instruct. fabricæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Monasterium nouum Monialium, ex decretis Prouincialibus qualiter edificandum, reconcinandum. & 2.
- 2 Situs eiusdem ubi, ex instructionibus fabricæ Ecclesiasticæ deligendus.
- 3 Loca inferiora, queq; superiora habeat: & que alia ab his distincta.
- 4 Ariolum Capitalare, & nu. 36.
- 5 Triclinium, seu Refectorium, & nu. 36.
- 6 Cella uinaria, cum loco adiuncto.
- 7 Coquina, cum cellis alijs.
- 8 Locus lauationis manuum, & nu. 36.
- 9 Locus calefactionis, & nu. 36.
- 10 Locus laborum, & nu. 36.
- 11 Porticus.
- 12 Cella collocutionis.
- 13 Fenestræ collocutionis.
- 14 Ianuæ.
- 15 Retæ.
- 16 Furnus. Et De clausura, nu. 20.
- 17 Locus lauationis.
- 18 Tonstrina.
- 19 Locus Cancellariæ.
- 20 Promptuarium.
- 21 Officina aromataria.

Loca inferiora que.

& qualia.

Locus